Csicsmann László

Barack Obama kairói beszédének pakisztáni visszhangja

Barack Obama amerikai elnöknek a muszlim világhoz intézett kairói beszéde nem hagyta közömbösen a pakisztáni társadalmat és politikai vezetést sem. Az utca emberét, akárcsak általában az iszlám világ egészében, jelentős várakozással töltötte el. Obama az iszlám világgal kapcsolatos hét kihívás közül az első helyen említette a radikális extrémizmust, amelynek kapcsán utalt a pakisztáni kihívásokra is.

A pakisztáni vélemények megértéséhez szükséges utalni az elmúlt hónapok feszültebbnek tűnő amerikai-pakisztáni viszonyrendszerére. Barack Obama 2009. március 27-én bejelentette az Egyesült Államok új afganisztáni és pakisztáni politikájának elemeit. Eszerint Washington Afganisztán mellett kiemelt fontosságúnak tartja a pakisztáni frontot a terrorizmusellenes háborúban, különös tekintettel a törzsi területekre. Az afganisztáni-pakisztáni határt a világ amerikaiak szempontjából legveszélyesebb pontjaként említette. Obama burkolt figyelmeztetést intézett a pakisztáni kormányhoz is, hangsúlyozva, hogy amíg a terroristák pakisztáni bázisokról szabadon támadást intézhetnek az afganisztáni újjáépítésben résztvevő ISAF-erőkkel szemben, addig a háborút nem lehet megnyerni.[1]7 Az elnök Pakisztántól határozottabb fellépést vár a Benazir Bhutto meggyilkolását követő választások eredményeként kormányt alakító Júszuf Ridá Gilánitól. A terrorizmusellenes háborúban való további elköteleződés fejében Pakisztán az elkövetkezendő öt esztendőben évi 1,5 milliárd dolláros segélyre számíthat. Obama apró hangsúlyeltolódásokkal ugyan, de lényegében továbbfolytatja Bush elnök Pakisztánnal kapcsolatos stratégiáját. A beszéd egyébként – különösen a pakisztáni destabilizálódásra utaló mondatok – éles reakciókat váltott ki a pakisztáni vezetésből.

Az új Pakisztán-politika elemeinek bejelentését mintegy egy hónappal előzte meg a Szúát-völgyi megállapodás aláírása, amit Washingtonban (nem hivatalosan) Iszlámábád kapitulációjaként értékeltek. A pakisztáni kormány 2009. február 16-án kiegyezett a radikális iszlámista, Maulána Fazlullah által vezetett törzsi erőkkel, ami óriási felháborodást váltott ki a nyugati világban. A 2007 óta tartó Szúát-völgyi fegyveres összecsapást a pakisztáni katonaság nem tudta felszámolni, sőt a törzsi erők évek óta párhuzamos intézményeket működtetnek, többek között önálló rádióadót. Az egyezmény értelmében a kormány beleegyezett az iszlám törvénykezés, a saría rendelkezéseinek bevezetésébe.

Egyes vélekedések szerint a Szúát-völgyi megállapodás megkötése előtt Obama afganisztáni és pakisztáni különmegbízottja, Richard Holbrooke Iszlámábádban egyeztetett a fel-tételekről. Éppen ezzel állhat összefüggésben az a tény, hogy Washington a NATO-val ellen-tétben nem kommentálta elítélően a törzsi erőkre épülő helyi megoldást, amellyel azt az üzenetet sugallta Pakisztánnak, hogy az előző időszaknak a tálibok megerősödését pusztán katonai megoldásokkal kezelő amerikai külpolitikájától a konstruktívabb megközelítés felé kíván elmozdulni. A Szúát-völgyi megállapodás hetek alatt összeomlott, és 2009 áprilisában a

[1] *A New Strategy for Afghanistan and Pakistan.* March 27th, 2009. http://www.whitehouse.gov/blog/09/03/27/A-New-Strategy-for-Afghanistan-and-Pakistan/ (Letöltve: 2009.06.08.)

hadsereg megkezdte a térség településeinek visszafoglalását, amit május végére, június elejére sikeresen végrehajtott.[2]

A Szúát-völgyi események mellett talán az egyik legaggasztóbb jelenség a 170 milliós Pakisztánban az, hogy a radikalizmus megjelent az ország politikai, szellemi és kulturális életének fővárosában, az eddig stabilitásáról híres Láhorban is. A Mughal-emlékeket őrző városban az elmúlt hónapokban több súlyos merényletet is végrehajtottak.[3] Egyes elemzők arra utalnak, hogy mivel a Mumbai-merényleteket követően a Giláni-kormány kemény kézzel nekilátott bizonyos, főként Pandzsábhoz kötődő fegyveres szervezetek felszámolásához, azok különféle fegyveres cselekményekkel kívánják destabilizálni a kormányt. Obama kairói beszédében, habár nem nevezte meg a fenti szervezeteket, burkoltan utalt a fenti folyamatokra.

A pakisztáni lakosság – különösen 2001. szeptember 11-e után – meglehetősen negatív színben látja az Egyesült Államokat. Pakisztánban rendkívül népszerűtlen volt Musarraf elnök külpolitikája, aki mondhatni nyíltan lepaktált Washingtonnal. Az Egyesült Államok által 2008 őszén kezdett, pilóta nélküli repülőgépekkel végrehajtott támadások (*drone attacks*), amelyek gyakran számtalan civil áldozatot követelnek, felháborították a pakisztáni közvéleményt. Zárdári elnök 2008. szeptemberi beiktatását követően számos alkalommal követelte az amerikai vezetéstől, hogy tartsa tiszteletben a dél-ázsiai ország szuverenitását. Pakisztáni napilapok azonban arról számolnak be, hogy az ország vezetésének tudtával állítólag pakisztáni repülőterekről szállnak fel a repülőgépek.[4] A pakisztáni lakosság, különösen a rohamosan erősödő középosztály, annak ellenére, hogy alapvetően nem szimpatizál a radikális iszlámizmussal, élesen elítéli a támadásokat, és egyfajta bocsánatkérést vár az Egyesült Államoktól. A pakisztáni vezetés retorikájában többször utalt rá, hogy ha kell, fegyveresen is válaszolnak az amerikai légtérsértésre. Az amerikai repülőgépek ügye azonban ennél jóval összetettebb kérdés, hiszen a pakisztáni kormány is érdekelt lehet abban, hogy ilyen katonai eszközöket vessenek be a törzsi területeken.

Obama kairói beszédétől a pakisztáni közvélemény azt várta, hogy ne csak szavakba öntse a „terrorizmusellenes háború nem az iszlám elleni háború" formulát, hanem tetteivel, azaz a repülőgép-támadások leállításával bizonyítsa elkötelezettségét. Éppen emiatt az Obama-beszéddel főként a pakisztáni közvélemény foglalkozott, és leszámítva a Koránból vett idézeteket, alapvetően negatív hangnemben reagált. Az amerikai–pakisztáni kapcsolatoknak a konkrét kihívásokon túlmenően továbbra is sarkalatos kérdése marad Washington hitelességének javítása és a pakisztáni lakosság meggyőzése az Egyesült Államok „békés" szándékairól.

(Első közlés: ZMNE SVKI Elemzések, 2009/13)

[2] Iftikar A. Khan: Army Takes Mingora. *The Dawn,* 31 May 2009. http://www.dawn.com/wps/wcm/connect/dawn-content-library/dawn/the-newspaper/front-page/army-takes-mingora-159 (Letöltve: 2009.06.08.)

[3] Például a Srí Lanka-i krikettcsapat elleni merénylet 2009. március 9-én ebbe a folyamatba illeszthető.

[4] Anwar Iqbal: US officials says drones using Pakistan base. *The Dawn,* 14 February, 2009. http://www.dawn.com/2009/02/14/top2.htm (Letöltve: 2009.06.08.)